

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน จังหวัดยะลา Solid Waste Management for KM. 26 Nai Community , Yala Province

ฟาฎิละห์ มะระะ*
ดร. วิไลวัลย์ แก้วตาพิพย์**
ดร. วิชิต เรืองแป้น***

บทคัดย่อ

การจัดการขยะอย่างไม่เหมาะสมทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค การเกิดกลิ่นรบกวน การเกิดน้ำเสียจากกองขยะ การเป็นบ่อเกิดอัตรคัภัย ตลอดจนการเป็นผลให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการกำจัด

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม โดยให้ประชาชนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีส่วนร่วมวิธีการวิจัยทำโดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 ครั้ง รวมผู้เข้าร่วมสนทนา 25 คน ในช่วงเดือนมีนาคม 2557 ข้อมูลจากการบันทึก นำไปวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา นั้น แบ่งได้ 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) การทำธนาคารขยะ 2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การทำปุ๋ยหมัก 4) การประกวดบ้านสวยปลอดขยะ 5) การทำมหรหรรพทำความสะอาด 6) การออกกฎหรือข้อบังคับมีการจับ ปรับ เมื่อทิ้งขยะ และ 7) การปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ คือ ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นในการจัดการมูลฝอยในชุมชน รวมถึงการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาความสะอาด และควรให้ความสำคัญกับการจัดการขยะภายในชุมชน

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

***รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Abstract

Solid wastes if were not right management, it causes many problems such as the breeding of germs, the smell bothering, the sewage from the dump, the fire lead, as well as wasteful budget to disposal.

This qualitative research purposes to find a proper solid waste management. By the people in KM. 26 Nai Community. Bannangsta district, Yala province participate in the research by focus group discussion, discuss three times and 25 participants, during the month of March 2557, record data were analyzed using content analysis and classification.

The research found that solid waste management of the people in KM.

26 Nai Community. Bannangsta district, Yala province is divided into seven types: 1) the waste bank 2) bringing waste to reusing 3) composting 4) contest beautiful house 5) The big cleaningday 6) Issuing rules, regulations, fine and catch when the dumping garbage 7) to raise awareness on how to manage waste.

The recommendations of this research is to encourage and promote the involvement of the public in all processes such as giving an opportunity to people to get information and opportunity on providing ideas to manage solid waste in the village. as well as to support a consciousness of cleanliness and it should focus to manage the solid waste in the community.

ความสำคัญของปัญหา

บ้าน กม. 26 ใน เป็นชื่อชุมชนแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ในตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีจำนวนประชากร 1,025 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ, 2557) นับวันปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในพื้นที่อย่างน่าเป็นห่วง ปัจจัยสำคัญ คือ การเพิ่มของจำนวนประชากรและรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น การบริโภคสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายยากหรือไม่สามารถย่อยสลายได้ ทำให้จำนวนขยะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนบ้าน กม. 26 ในมีปริมาณมากถึง 50 ตัน/ปี (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ, 2557) และจากการสำรวจพื้นที่โดยรอบชุมชน โดยเฉพาะในบริเวณที่มีตลาดนัดชุมชน ช่วงมีงานเทศกาลต่างๆและบริเวณริมถนนสาธารณะต่างๆ ไป

ซึ่งผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมาหากกำจัดไม่เหมาะสม คือ การเกิดน้ำเสียจากกองขยะ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะนำโรค เป็นบ่อเกิดของโรค กลิ่นรบกวนและสร้างความรำคาญ ทำให้ผู้รวบรวมและกำจัดขยะมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ สิ้นเปลืองงบประมาณในการกำจัด รวมทั้งอาจทำให้เกิดอัคคีภัย และขาดความสวยงาม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2552; ศิริรัตน์ ชาญไวยวิทย์, 2558) Xu, et al. (2010) กล่าวว่า ขยะทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ส่วน Massawe, et al. (2014) กล่าวว่า ขยะก่อให้เกิดอันตรายได้ในลักษณะการติดไฟ (Ignitability) กัดกร่อน (Corrosivity) เกิดปฏิกิริยา (Reactivity) และ เป็นพิษ (Toxicity) ดังนั้นขยะจากครัวเรือนจึงเป็นเหตุให้เกิดโรคและเสียชีวิตทำให้เปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัด การจัดการขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม มีหลายวิธี เช่น ขยะอินทรีย์นำไปหมักเป็นปุ๋ยหรือผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะบางชนิดนำมาใช้ซ้ำ

(Reuse) การดัดแปลงหรือเปลี่ยนรูปขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ (Recycle) ฯลฯ การจัดการขยะไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งหรือไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ทุกคนและทุกภาคส่วนควรมีส่วนเข้ามาช่วยกันในการจัดการกับขยะ ผลจากการวิจัยของ Mappasere, et al (2014) ที่การ์ังแอนเยา (Karang Anyer) เมืองมากัสซา (Makassar) ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ชุมชนเป็นฐานและเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนประกอบด้วยหน่วยย่อยคือประชาชนและองค์กรต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องในระบบการขับเคลื่อนการพัฒนา เช่นเดียวกับชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ได้ให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเชื่อว่าหน่วยย่อยในสังคมคือประชาชนทุกคนที่สวมบทบาทหน้าที่ต่างกัน มีความรู้ ความคิด ความสามารถ และทรัพยากร สามารถแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ กำหนดนโยบายและร่วมปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเอง ดังนั้นการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน จังหวัดยะลา

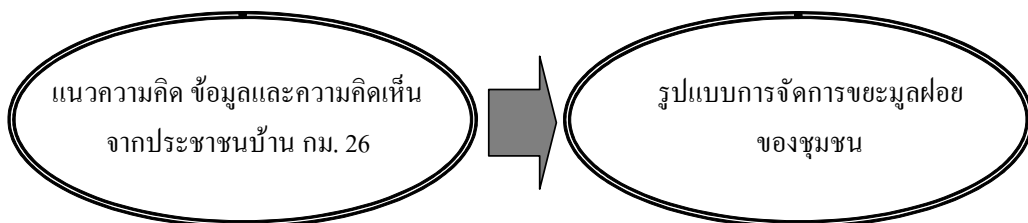
โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดนโยบายการจัดการขยะในชุมชนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นกรณีศึกษาให้แก่ชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม โดยประชาชนในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตานาปะเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีส่วนร่วม

กรอบแนวความคิดการวิจัย

การศึกษาใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยประชาชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตานาปะเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เสนอแนวความคิด ให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัวแปรต้นได้แก่ ข้อมูลและแนวความคิดของประชาชนในชุมชน ส่วนตัวแปรตามได้แก่ รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนโดยที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ ซึ่งอยู่ในวิสัยที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงภายในในชุมชนที่เขาอยู่อาศัยได้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัยหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านกม. 26

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) 3 ครั้งโดยผู้เข้าร่วมสนทนา ได้แก่ ประชาชนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้ง จำนวน 25 คน และผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้งไม่ซ้ำกัน ดังนี้

ครั้งที่ 1 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 10 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 9 คน

ครั้งที่ 2 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 13 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 8 คน

ครั้งที่ 3 ดำเนินการสนทนากลุ่มวันที่ 20 มีนาคม 2557 ผู้ร่วมสนทนาจำนวน 8 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อผู้ร่วมสนทนาพร้อม กล่าวต้อนรับและเริ่มถามคำถามเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเอง จากนั้นถามคำถามเกี่ยวกับสภาพขยะภายในชุมชน ต่อมาเป็นคำถามการแก้ปัญหาขยะหรือรูปแบบการจัดการขยะที่เป็นไปได้

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม) ๒๕๕๙

ในชุมชน นอกจากนี้ผู้ถามหรือผู้ดำเนินการคอยเสริมคำถามบางประเด็นต่อยอดจากข้อมูลที่ผู้เข้าร่วมสนทนาให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดมากยิ่งขึ้น ระหว่างการสนทนาจะมีผู้คอยจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ จำนวน 2 คน และทำการบันทึกเสียงในขณะสนทนาด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการบันทึก ทั้งการจดบันทึกและการบันทึกเสียง นำมาเรียบเรียงและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ของการจัดการขยะในชุมชนตามแนวความคิดของประชาชน

ผลการวิจัย

การศึกษาสามารถประมวลรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เป็น 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) การทำธนาคารขยะ 2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การทำปุ๋ยหมัก 4) การประกวดบ้านสวยปลอดขยะ 5) การทำมหกรรมทำความสะอาด 6) รูปแบบออกกฎหรือข้อบังคับมีการจับ ปรับเมื่อทิ้งขยะ และ 7) การปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะอย่างเหมาะสม โดยเหตุผลการประกอบของแต่ละรูปแบบแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบและเหตุผลการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

รูปแบบ	เหตุผลประกอบ
1) ธนาคารขยะ	วิธีการนี้มาจากแนวคิดที่ว่า ขยะมีมูลค่าในตัวมันเองเหมือนดั่งเพชรพลอย ทำให้ประชาชนรู้คุณค่าของขยะ จะมีการเก็บขยะมาแลกเป็นเงิน และจะไม่มีกรทิ้งขยะโดยเฉพาะเด็กนักเรียน สามารถหาเงินไปซื้อขนมเองได้ เป็นการฝึกให้ดำเนินงานเพื่อส่งเสริม การคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเริ่มต้นที่เยาวชนและชุมชนเป็นหลัก และใช้โรงเรียนหรือหมู่บ้านเป็นสถานที่ดำเนินการเพื่อให้เยาวชนและชุมชนเกิดความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย หลักการของธนาคารขยะคือ ให้นักเรียนหรือประชาชนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะและนำขยะมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคาร ทำการคัดแยกและชั่งน้ำหนักขยะ โดยจะมีป้ายราคาขยะติดไว้หน้าธนาคารขยะ ทุก ๆ ปีจะมีการแบ่งกำไรให้กับสมาชิก
2) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่	การนำขยะ ของเสีย หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ โดยแปรรูปเป็นวัตถุดิบ ในกระบวนการผลิต เช่น แก้ว กระดาษ กระจก เครื่องดื่ม เศษพลาสติก เศษโลหะ ฯลฯ การนำขยะมาใช้ประโยชน์ใหม่เป็นการลดจำนวนขยะส่วนหนึ่ง
3) การทำปุ๋ยหมัก	การนำเอาเศษซาก หรือวัสดุต่าง ๆ ที่ได้มาจากสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ได้มาจากพืช เช่น เศษหญ้า ใบไม้ ฟางข้าว ผักตบชวา หรือแม้แต่วัสดุมูลฝอยตามบ้านเรือนมากองรวมกัน รดน้ำให้มีความชื้นพอเหมาะ หมักไว้จนกระทั่งเศษพืช หรือวัสดุเหล่านั้นย่อยสลายและแปรสภาพไป กล่าวคือ “ในเดือนรอมฎอน และ ฤดูผลไม้จะมีปริมาณขยะพวกเปลือกผลไม้เยอะมาก สามารถนำมาทำปุ๋ยได้ ” โดยการแยกมากองไว้ใต้ต้นไม้ หรือ หมักทำเป็นปุ๋ย

รูปแบบ	เหตุผลประกอบ
4) ประกวดบ้านสวย ปลอดขยะ	จัดให้มีการประกวดบ้าน ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษาความสะอาดในบ้านตนเอง และบริเวณบ้านให้สะอาด เพราะเชื่อว่า ถ้าบ้านตนเองสะอาด ชุมชนก็จะสะอาดตาม และผู้ชนะจะได้รับใบประกาศนียบัตร และของรางวัลเป็นเครื่องเตือนใจให้รักษาความสะอาด และเป็นบ้านต้นแบบ
5) มหกรรมการทำ ความสะอาด	การจัดกิจกรรมมหกรรมทำความสะอาด (Big Cleaning) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชน ได้บำเพ็ญประโยชน์ ทำความสะอาด การกำจัดวัชพืช และตัดแต่งกิ่งไม้ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าในการบำรุงรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการช่วยลดภาวะโลกร้อน อีกทั้งเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคี และความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยอีกด้วย มีการทำความสะอาดบ้านและชุมชนทุก ๆ วันสำคัญ เพื่อให้ชุมชนบ้านกม26 ใน น่าน้อยและสะอาดด้วยน้ำมือของคนในชุมชนช่วยกันทำ
6) ออกกฎหรือข้อบังคับมี การจับ ปรับ เมื่อทิ้งขยะ	ชุมชนบ้าน กม.26ใน เป็นชุมชนต้นน้ำ ขยะบางส่วนที่พบเห็นได้ คือ ขยะในแหล่งน้ำ ยังมีชาวบ้านทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ ทั้ง ๆ ที่หน้าบ้านมีถังขยะที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต .) จัดวางไว้ให้ ชาวบ้านกล่าวว่า “น่าจะมีบทลงโทษหรือ กฎทางสังคม กับคนที่มักง่าย เพราะชุมชนปลายน้ำใช้น้ำในการอุปโภค บริโภคน้ำ ทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อน และแหล่งน้ำตื้นสกปรก
7) ปลูกจิตสำนึกให้ จัดการขยะอย่างเหมาะสม ควบคู่กับมาตรการ	การปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเก็บขยะ ความสะอาด ความมีระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกฝังจิตสำนึก ในการเปิดใจให้เขาเห็นว่า ความสะอาดจำเป็นและสำคัญอย่างไร ทำไมเราจะต้องทำความสะอาดให้ได้ ขณะเดียวกันก็มีมาตรการมารองรับด้วย เช่นว่า การทิ้งขยะตามสถานที่จะเป็นอย่างไร การปล่อยขยะหรือของเสียจากครัวเรือนออกมาจะเป็นอย่างไร หรือทิ้งขยะในที่สาธารณะจะเป็นอย่างไร เพื่อสร้างให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จะเป็นการปลูกจิตสำนึก ให้เกิดขึ้นกับบุคคลโดยทั่วไป โดยเฉพาะ เด็กและเยาวชน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาดูการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้าน กม. 26 ใน ตำบลตาดนาปะเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มี 7 รูปแบบ ได้แก่ 1)ธนาคารขยะ 2)การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่ 3)การทำปุ๋ยหมัก 4)การประกวดบ้านสวยปลอดขยะ 5)การทำมหกรรมทำความสะอาด 6)การออกกฎหรือข้อบังคับมีการจับปรับ เมื่อทิ้งขยะ และ 7)การปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะ ในขณะที่เอกสารหลายฉบับได้นำเสนอในการจัดการขยะรูปแบบอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไปที่สามารถทำได้ เช่น การขุดหลุมฝังกลบขยะ การแยกขยะประเภทต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ กำจัดและฆ่าเชื้อ (ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป) การลดการใช้สิ่งของที่ทำให้เกิดขยะ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การหลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ห่อหลายชั้น การเลือกใช้สินค้าที่มีการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ (Refill) การนำขยะไปทำเชื้อเพลิง และการจัดโครงการสนับสนุนการจัดการขยะ เช่น โครงการทอดผ้าป่าขยะ โครงการฝึกทักษะประดิษฐ์สิ่งของของเหลือใช้ โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องขยะแก่ประชาชนในชุมชนและ อสม. ฯลฯ (Xu, et al., 2010; ไพบุญย์ แจ่มพงษ์, 2555; กระทรวงพลังงาน, มปป.:เอนก โมราสุข, 2554)

รูปแบบธนาคารขยะของชุมชน กม. 26 จะให้นักเรียนหรือประชาชนอาสาสมัครเป็นสมาชิกและนำขยะมาแลกเงิน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ปิดป้ายธนาคารราคาขยะฉบับทันที ในขณะที่หลักการธนาคารขยะที่พบข้อมูลในเอกสารอื่นแตกต่างกันออกไปคือ ให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ และนำขยะมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคาร ทำการคัดแยกและชั่งน้ำหนักขยะ และคำนวณเป็นเงิน แล้วบันทึกลงสมุดคู่ฝาก โดยใช้ราคาทางโรงเรียน ประสานกับร้านรับซื้อของเก่า เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคา รายได้ของกิจกรรมมาจากผลต่างของราคาที่คณะทำงานของโรงเรียนกำหนด กับราคาที่ขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งต้องมีการหักรายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าใช้

จ่ายในการประชาสัมพันธ์ ติดต่อ ประสานงาน ซึ่งรายได้สามารถใช้เป็นทุนหมุนเวียน และจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา (โครงการธนาคารขยะโรงเรียนสุโขทัยสามัคคีวิทยา, มปป.)

การนำขยะไปใช้ประโยชน์ใหม่หรือเรียกว่ารีไซเคิล (Recycle) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการขยะ ที่แฝงอยู่ในคำขวัญ หรือคำย่อ ว่า 3Rs หรือ 5Rs โดย 3Rs คือ Reusing: การนำกลับมาใช้ซ้ำ Recycling หรือ Recycle: ดัดแปลงหรือประยุกต์ใช้อีก และ Renewable: การสร้างใหม่ทดแทน (Xu, et al., 2010) สำหรับเอกสารบางเล่มได้นำเสนอหลักการจัดการขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5Rs โดย R ที่เพิ่มจาก 3Rs คือ Reduce: ลดการใช้หรือปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้น และ Reject: หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง (กระทรวงแรงงาน, มปป.)

การทำปุ๋ยหมักเป็นวิธีการจัดการกับขยะที่ย่อยสลายได้หรือเรียกขยะอินทรีย์ซึ่งสามารถทำปุ๋ยหมักได้ทั้งรูปปุ๋ยแห้งและปุ๋ยน้ำหรือที่เรียกว่าน้ำหมักจุลินทรีย์ ใช้ประโยชน์ในการปรับโครงสร้างของดินเพื่อการปลูกพืชได้เป็นอย่างดี แต่จุดเด่นที่สำคัญเกี่ยวกับที่มาของขยะอินทรีย์ในหมู่บ้าน กม. 26 คือ ในเดือนรอมฎอนหรือเดือนถือศีลอดของมุสลิม (เดือนที่ 9 ของปฏิทินฮิจญ์เราะห์ หรือปฏิทินอิสลาม) และ ฤดูผลไม้ (กลางเดือนกรกฎาคม-กันยายน) จะมีปริมาณขยะพวกเปลือกผลไม้จำนวนมาก สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ ส่วนการจัดการรูปแบบประกวดบ้านสวยปลอดขยะ พบว่ามีรูปแบบที่ใกล้เคียงกันคือ การประกวดชุมชนสะอาดและให้รางวัลหรือเกียรติบัตร (เอนก โมราสุข, 2554)

มหกรรมทำความสะอาด หรือ Big Cleaning ในวันสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน กม. 26 โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชน ได้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าในการบำรุงรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้วันสำคัญเพื่อให้ประชาชนบำเพ็ญประโยชน์และปลูกจิตสำนึก นอกจากเป็นแนวคิดของชุมชน กม. 26 และ

ชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทยแล้ว ยังพบว่าต่างประเทศ ได้มีกิจกรรมลักษณะนี้เช่นกัน Singh, R.B. et al., (2009) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฟื้นฟูอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า ควรให้เยาวชนปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ เช่น วันชาติ วันสำคัญทางศาสนาและวันสิ่งแวดล้อม แถบบริเวณหุบเขาขุนดา (Bhyundar Valley) ที่เอกเขติมาลัยในอินเดีย ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวและเกิดปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมตามมา

ออกกฎหรือข้อบังคับ เป็นอีกแนวทางที่ประชาชนชุมชนนำเสนอในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งโดยปกติกฎหมายลักษณะนี้ได้มีประกาศใช้โดยกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพียงแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังจกน้อยเพียงใด ส่วนแนวทางการจัดการขยะโดยวิธีการปลูกจิตสำนึกให้จัดการขยะอย่างเหมาะสมควบคู่กับมาตรการอาจทำได้มีประสิทธิภาพกว่าการใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งวิธีเดียว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

1. การศึกษาวิจัยการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละชุมชนอาจเลือกใช้หลายวิธีร่วมกันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. การปลูกฝังให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาความสะอาดควรจะทำกับคนทุกเพศทุกวัย หรือ อาจบรรจุบทเรียนในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรใช้กฎหมายเกี่ยวกับขยะมูลฝอยอย่างเคร่งครัด
4. ควรให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขยะทั้งประโยชน์และโทษแก่ประชาชนทั้งชาติ
5. การจัดการขยะภายในชุมชนควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงจะเกิดผลที่ดีมากขึ้นโดยประชาชนให้วามร่วมมือ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2552). คู่มือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงแรงงาน. (มปป.). คู่มือการคัดแยกขยะอันตรายในสำนักงาน. กรุงเทพฯ : ไร่ไทยเพรส.
- โครงการธนาคารขยะ โรงเรียนสุษสันต์สามัคคีวิทยา. (มปป.). ธนาคารขยะ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558. จาก http://hpe4.anamai.moph.go.th/hpe/data/env/global%20warm/knowledge/G%20garbage/recycle_bank.pdf.
- ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2555). การใช้ประโยชน์และการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชน ตำบลสวน-หลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คุุษาชาติ พุทธิรักษ์. (2015). ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองท้องถิ่น. ข้อมูลชุมชน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2558. จาก <http://info.dla.go.th/public/surveyInfo.do?cmd=surveyForm27728&random=1381903521843>.
- ศิริรัตน์ ชาญไวยวิทย์. (2558). ขยะมูลฝอย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558. จาก http://www.sci.buu.ac.th/~chemistry/e_course/303475/solid%20waste.pdf.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ. (2557). ข้อมูลพื้นฐานตำบลตาเนาะปูเต๊ะ. ยะลา: องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ.

- เอนก โมราสุช. (2554). ผลการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ปี 2553 เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน. ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลวังแวม จังหวัดกำแพงเพชร.
- Mappasere, F., Imbaruddin., A., Akib., H. (2014). "Public Private and Community Partnership in Waste Management Services in Karang Anyar of Makassar City". *International Journal of Academic Research*. 6(4) : 49-54.
- Singh, R.B. and Mal, S., Kala, C.P. (2009). "Community Responses to Mountain Tourism: A Case in Bhyundar Valley, Indian Himalaya". *Journal of Mountain Science*. (6) : 394 -404.
- Xu, J. L., Tang, Z.H., Shang, J. C., Zhao, Y. H. (2010). *Comprehensive evaluation of municipal garbage disposal in Changchun City by the strategic environmental assessment*. *Environmental Science and Pollution Research*.

